

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania J. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Toruniu
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z dnia 8 września 2023 r., sygn. akt III AUa 1816/21,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od skarżącego na rzecz organu rentowego kwotę
240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Gdańsku, wyrokiem z dnia 8 września 2023 r., oddalił apelację J. G. od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 27 lipca 2021 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Toruniu z dnia 20 kwietnia 2021 r., odmawiającej wnioskodawcy ponownego ustalenia wysokości emerytury.

W sprawie ustalono, że wnioskodawca urodził się w dniu 18 czerwca 1952 r., a od dnia 18 czerwca 2012 r. pobierał emeryturę w obniżonym wieku, przyznaną

decyzją organu rentowego z dnia 1 sierpnia 2012 r. (wniosek z dnia 28 czerwca 2012 r.). W dniu 12 września 2017 r. ubezpieczony złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, którą otrzymał na podstawie decyzji organu rentowego z dnia 9 października 2017 r.

W dniu 15 marca 2021 wnioskodawca złożył wniosek o ponowne przeliczenie emerytury na podstawie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny wskazał, że dla ustalenia wysokości emerytury w sposób przewidziany w art. 194i ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251, dalej ustawa emerytalna), konieczne jest, aby osoba ubezpieczona urodziła się w 1953 r. i pobierała emeryturę wymienioną w art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, na podstawie wniosku złożonego przed dniem 1 stycznia 2013 r. Ubezpieczony nie spełnia zaś podstawowej przesłanki, ponieważ urodził się w czerwcu 1952 r.

Jednocześnie Sąd Apelacyjny podkreślił, że wnioskodawca złożył wniosek o przyznanie mu emerytury w obniżonym wieku w dniu 28 czerwca 2012, a prawo to przyznano mu od dnia 18 czerwca 2012 r. W obu tych datach wiadome było, że od stycznia 2013 r. wejdzie w życie przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Przepis ten wprowadzony został bowiem do ustawy na mocy art. 1 pkt 6b ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw z dnia 6 czerwca 2012 r. (Dz.U. z 2012 r., poz. 637).

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, zamykającego się w stwierdzeniu, że wynikający z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 6 marca 2019 r., P 20/16 standard konstytucyjny w zakresie wykładni art. 2 Konstytucji RP, w zakresie ingerencji prawodawcy w uzasadnione prawnie oczekiwania osób pobierających emerytury w wieku obniżonym, co do mechanizmu kształtowania wysokości ich świadczeń po uzyskaniu prawa do emerytury w wieku powszechnym, ma zastosowanie także do mężczyzny, który nabył abstrakcyjnie prawo do emerytury w wieku powszechnym dopiero w 2017 r.,

a w chwili przejścia na emeryturę w wieku obniżonym nie mógł spodziewać się tego, że decyzja ta spowoduje obniżenie świadczenia powszechnego.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi do rozpoznania oraz o zasądzenie od skarżącego na rzecz organu rentowego kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do merytorycznego przyjęcia.

Istotnym zagadnieniem prawnym jest problem jurydyczny, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego (procesowego) lub uregulowaniem prawnym, którego wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniających wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne”. Warto również przypomnieć, że nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wyłożył przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 3 marca 2020 r., LEX nr 3034647; z dnia 12 maja 2020 r., I UK 128/19, LEX nr 3026475; z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162). W tym kontekście należy podkreślić, że w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 6 marca 2019 r., P 20/16, udzielona została ochrona kobietom urodzonym w 1953 r. w oparciu o zasadę

zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Trybunał nie zakwestionował natomiast samej regulacji, pozwalającej na pomniejszenie podstawy emerytury powszechnej o kwoty pobranych wcześniej emerytur.

Po wyroku Trybunału Konstytucyjnego Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów podjął uchwałę 28 listopada 2019 r., III UZP 5/19 (OSNP 2020 nr 6, poz. 57), w której przyjął, że przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do urodzonej w 1952 r. ubezpieczonej, która od 2008 r. pobierała emeryturę wcześniejszą, warunki uprawniające do przyznania emerytury z powszechnego wieku emerytalnego spełniła w 2012 r., a wniosek o przyznanie prawa do emerytury z powszechnego wieku emerytalnego złożyła w 2016 r. W konkluzji uzasadnienia uchwały III UZP 5/19 stwierdzono, że podobnie - jak kobiety z rocznika 1953 - rok starsze ubezpieczone, przechodząc na emeryturę wcześniejszą, nie miały świadomości co do skutków prawnych, jakie może wywołać w sferze ich przyszłych uprawnień z tytułu emerytury powszechnej pobieranie świadczeń emerytalnych. W chwili nabycia przez nie prawa do emerytury w powszechnym wieku art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie obowiązywał, a zatem nie wywoływał jeszcze skutku prawnego. Zwrócono jednak uwagę, że kobiety urodzone w 1952 r. (choćby nawet urodziły się 31 grudnia 1952 r.) - przy sześciomiesięcznej *vacatio legis* - miały, po pierwsze, czas na podjęcie decyzji zapobiegającej niekorzystnym skutkom nowelizacji oraz po drugie, możliwość zrealizowania prawa na starych zasadach (bez potrąceń). Z tego powodu nie można twierdzić, że przyrzeczenia złożone tym osobom przed zmianą przepisów pozostały bez pokrycia albo że wycofanie się państwa z dotychczasowych uregulowań miało nagły charakter. Uznano, że ustawodawca, umożliwiając kobietom z roczników 1949-52 realizację świadczenia na dotychczasowych zasadach, uczynił zadość zasadzie lojalności, a wobec nieuzasadnionego aksjologicznie dynamicznego przyrostu emerytury powszechnej mógł *ex nunc* dokonać dezaktywacji owego emerytalnego „perpetuum mobile”. Niekonstytucyjność rozstrzygnięć względem rocznika 1953 w wyroku P 20/16 skonkludowano stwierdzeniem, że kobiety te nie miały możliwości, by zmienić konsekwencje decyzji podjętych w 2008 r. Fundamentalna różnica między nimi a osobami urodzonymi do końca 1952 r. polegała zatem na tym, że członkinie tej

drugiej grupy miały możliwość zmiany konsekwencji podjętych decyzji. Respektując zatem stanowisko zawarte w wyroku P 20/16, stwierdzono, że kobiety z rocznika 1952 nie znalazły się „w pułapce” decyzji podjętych przed wejściem w życie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej. Miały bowiem możliwość skorzystania z uprawnień w kształcie, jaki istniał przed nowelizacją, co w rozpoznawanym w sprawie przypadku miało miejsce między wrześniem a grudniem 2012 r.

Poglądy te zostały podzielone przez Sąd Najwyższy (por. wyroki: z dnia 17 grudnia 2019 r., III UK 382/18, LEX nr 3011971; z dnia 23 stycznia 2020 r., I UK 221/18, LEX nr 3218347; z dnia 12 lutego 2020 r., II UK 139/18, LEX nr 3221499; z dnia 4 marca 2020 r., I UK 191/18, LEX nr 3168868; z dnia 3 marca 2021 r., III USKP 37/21, LEX nr 3148066; z dnia 8 marca 2022 r., II USKP 128/21, LEX nr 3358626).

Zatem rozstrzygnięte zostało w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej ma zastosowanie do ubezpieczonych urodzonych w latach 1949-1952, którzy wniosek o emeryturę z tytułu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego złożyli w okresie 6. miesięcy od dnia wejścia w życie tego przepisu.

Wnioskodawca złożył wniosek o pierwszą emeryturę w okresie półrocznego *vacatio legis* ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2012 r., poz. 637). Dalej, należy stwierdzić, że art. 194i i art. 194j ustawy emerytalnej stanowią odstępstwo od zasady równego traktowania ubezpieczonych, przewidując wyjątkowe, bardziej korzystne unormowania dla ubezpieczonych urodzonych w 1953 r., jeżeli spełnią oni wszystkie warunki wymienione w tych przepisach, które ustawodawca umiejscowił w grupie przepisów przejściowych ustawy emerytalnej. W uwagi na ten szczególny charakter tych przepisów podlegają one wykładni ścisłej. Stanowiłoby natomiast wykładnię rozszerzającą przyjęcie sugerowanej w skardze kasacyjnej zasady takiego samego potraktowania ubezpieczonych, którzy złożyli wnioski i przyznano im prawo do emerytury w 2012 r. oraz tych ubezpieczonych, którzy złożyli wnioski w 2012 r., mimo że wszystkie warunki uprawniające do przyznania emerytury spełnili dopiero w 2013 r.

(zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2024 r., I USKP 44/23, LEX nr 3654513).

W stosunku do wnioskodawcy przepis art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej nie miał retroaktywnego działania, gdyż obowiązywał w dniu spełnienia przez niego wszystkich warunków do emerytury określonej w art. 184 ustawy emerytalnej (18 czerwca 2012 r.). Również wniosek o emeryturę (z 28 czerwca 2012 r.) ubezpieczony złożył już po uchwaleniu ustawy z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, która została opublikowana w Dzienniku Ustaw z 6 czerwca 2012 r. Nie doszło więc w jego przypadku do ukształtowania się ekspektatywy ustalenia wysokości emerytury określonej w art. 24 ustawy emerytalnej bez stosowania art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej.

Na marginesie należy dodać, że w dniu 4 czerwca 2024 r. Trybunał Konstytucyjny wydał orzeczenie w sprawie skargi konstytucyjnej SK 140/20, dotyczącej obliczenia należnego świadczenia emerytalnego przez pomniejszenie emerytury z wieku powszechnego o kwotę pobranych wcześniej emerytur. Trybunał Konstytucyjny orzekł, że art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim dotyczy osób, które złożyły wniosek o przyznanie świadczeń, o których mowa w tym przepisie, przed 6 czerwca 2012 r., jest niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.). O kosztach orzeczono w myśl art. 98 § 1 w związku z art. 398²¹ k.p.c.

[SOP]

[ms]

